

BÖLGEDEKİ PREHİSTORİK ARAŞTIRMALARIN TARİHÇESİ

Kafkasya Bölgesinin Paleolitik dönem araştırmaları, 1898'de Fransız araştırmacı Joseph De Baye tarafından bir Orta Paleolitik (Moustérien) sit olan Il'skaya'nın keşfiyle başlamıştır. Alt Paleolitik döneme ait aletlerin keşfi ise bu ilk keşiftten hemen sonra Fransız Jacques De Morgan'ın (Maden mühendisi, jeolog, arkeolog. 19.yy.da Mısır'da Eski Eserler Müdürü) Ermenistan gezisi sırasında olmuştur. Morgan Ağrı Dağı'nın batı yamaçlarında obsidiyenden aletler toplamıştır.

1917 Devrimi ardından araştırmalar daha çok Sovyet arkeologlar tarafından yürütölmüştür. Özel araştırmalar ve Paleolitik yerleşimlerin planlı araştırılması II. Dünya Savaşı öncesi Karadeniz Bölgesi ve Abhazya'da yapılmıştır. İlk Paleolitik dönem mağara siteleri Sotschi yakınlarında keşfedilmiş ve kısmen kazılmışken (Achstyrskaia mağarası gibi), ilk Acheuleen yerleşimler ise Suchumi ve Maikop yakınlarında Sovyetler Birliđinde keşfedilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasındaki 10 yıl içinde ortaya çıkan en önemli sonuç, Ermenistan ve Güney Osetya'da içinde Acheuléen ve Orta Paleolitik sitelerin de bulunduğu iki yeni geniş buluntu alanının keşfedilmesidir.

Araştırmaların üçüncü aşaması 1955 yılında başlamıştır. İlk mağara yerleşimleri hiç karıştırılmamış Acheuléen tabakalarıyla birlikte Güney Osetya'da keşfedilen Cona (1958), Kudaro I ve III (1955) ile Azerbaycan'da Azych mağaralarıdır (1960). Aynı zamanda yüzlerce yeni Acheuléen ve Orta Paleolitik açık hava buluntu yeri Kafkasya'nın farklı bölgelerinde bulunmuştur: Kuban'da Abadzechskoe ve Chodzoch, Karadeniz Bölgesinde Bogos ve diğerleri, Imeretien'de Sarbebi ve Cilovani, Ermenistan'da Dzraber ve Fontan, Kachetya'da Ziari ve Güney Gürcistan'da Cikiani ve Persati bunlardan bazılarıdır. Yakın zamanlarda keşfedilen en önemli siteler ise Kuzey Kafkasya'daki Treugol'naja Mağarası ve Güney Gürcistan'daki Dmanisi açık hava sitidir. Dmanisi'deki kazılarda Alt Paleolitik aletlerle birlikte arkaik bir fauna ve Avrasya'nın en eski Homo erectus kalıntıları bulunmuştur.

Orta Paleolitik ve Acheuléen yerleşimlerin çoğunluğu, Kafkasya'nın batı ve orta kısmındaki alçak dağlarda, dağ eteklerinde ve yüksek bölgelerde yer alırlar. Kuřkusuz bu durum sadece son yıllarda bu bölgelerde yapılan araştırmaların bir yansıması değildir. Fakat daha çok Yakındoğu ve Kafkaslar arasındaki iletişimin sağlandığu eski yollar üzerinde bulunması, çok sayıda doğal sığınakların ve yontmataş malzeme de içeren doğal hammadde kaynaklarının olması ve özellikle de Colchis bölgesinde uygun iklim koşullarının varlığı gibi faktörlerin sonucudur.

Yaygın Acheuléen ve Orta Paleolitik yerleşimler ile atölyeler, hammadde kaynaklarının şimdiki bölgelerinde keşfedilmişlerdir. Böyle çakmaktaşı atölyeleri, Maikop yakınlarında yer alan Kuban Bölgesindeki Sachan Dağlarında, Abazya'nın Jastuch Dağlarında ve Güney Gürcistan'daki yüksek İmereti Platosunda yer almaktadır. Obsidiyen ve andezit atölyeler ise Ermenistan'da ve Güney Gürcistan'da yer alırlar.

İşlik yerlerindeki buluntular belirgin bir kronolojik birliktelik göstermezler. Acheuléen ve Orta Paleolitik yerleşimlerin çoğunluğu yüzey yerleşimlerinden bilinir. Bu yerleşimlerin ve mağaraların karakteristiği iki yüzeyli aletlerdir. İki yüzeyli aletleri içeren Acheuléen Kafkasya Alt Paleolitik döneminin en önemli özelliğidir. Çok sayıdaki iki yüzeyli alet Kafkasya'nın güneyindeki sitlerde bulunmuştur. Örneğin; Transkafkas yaylalarından geniş Yakınoğu yaylalarının kuzey kısımlarına doğru. Kafkaslar'daki Acheuléen, merkezi Yakınoğu'da bulunan dağılımın kuzeye doğru uzanımını gösterir. Transkafkas yaylalarının kuzeyindeki İmeriti, Karadeniz ve Kuban bölgelerinde yer alan Acheuléen sitlerde daha az iki yüzeyli alet olduğu söylenebilir. Çok sayıda iki yüzeyli aletin bulunduğu Güney Osetya'nın batısındaki yüzey buluntuları ve sitler (dağlık alanda Kudaro I, Kudaro III ve Cona ile dağ eteklerindeki Lase-Balta, Kaleti, Cdileti ve diğerleri gibi) bir istisnadır. Bu bölge, Liachvi nehri ile Suramsk sıradağları arasında yer alır ve Büyük Kaskaslar ile Transkafkas yaylaları arasında bir bağlantı oluşturur. Güney Osetya'daki sitlerden bilinen iki yüzeyli aletlerin yüksek oranı büyük bir olasılıkla Transkafkas yaylalarından daha güneye doğru bulunanlarla ilişkilidir. Lokal olmayan andezitten yapılan Güney Osetya sitlerindeki iki yüzeyli aletlerin varlığı böyle bir ilişkiye kanıt teşkil edebilir. Gerek Güney Osetya gerekse Transkafkas yaylalarındaki buluntu toplulukları içinde görülen nacaklar da bu tip bir ilişkiye örnek olabilir.

Kuzey Kafkasya'da Geç Acheuléen aletlerin bulunduğu yerleşimlerde az sayıda geç tip iki yüzeyli alet ve Levallois tekniği görülür. Morfolojik olarak 2 ilkel iki yüzeyli alet (badem ve proto-limande), çekirdekler ve yongalar Saratovsk yakınlarında Psekups nehrinin 35 metre'lik teraslarında bulunmuştur ve erken safhanın tek buluntularıdır. Zamjatyin bu bulguları Alt Acheuléen olarak sınıflandırmıştır. Olasılıkla arkeolojik tabakalar jeolojik olarak Orta Pleistosen dönemin orta ve erken safhalarına tarihlenmiştir.